

**Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego i zawodowego
oraz rozprawy habilitacyjnej p. dr inż. arch. Aleksandra Serafina
p.t. „Ewolucja koncepcji ekspresjonistycznej w niemieckiej i austriackiej architekturze
współczesnej”.**

1. Podstawa opracowania

Niniejsza recenzja została sporządzona na zlecenie p. prof. dr hab. inż. arch. Krystyny Solarek, Prodziekana Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, z dnia 14 lipca 2023r. Podstawą do jej wykonania stały się:

- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z dnia 30 sierpnia 2018 r. poz. 1668) z późniejszymi zmianami
- Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z dnia 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669) z późniejszymi zmianami
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz. U. z dnia 25 września 2018 r., poz.1818)
- Wniosek Kandydata z dnia 24 kwietnia 2023r. o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych, w dyscyplinie Architektura i Urbanistyka, wraz z następującymi załącznikami:
 - Nr 1 - Dane wnioskodawcy;
 - Nr 2 - Kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora;
 - Nr 3 - Autoreferat;
 - Nr 4 - Wykaz osiągnięć naukowych,
 - Dodatkowo załączonej dokumentacji obejmującej:
 - Kopię publikacji – głównego osiągnięcia naukowe,
 - Kopie pozostałych publikacji: artykułów w czasopismach i rozdziałów w monografiach,
 - Kopie pozostałych publikacji: książek i katalogów wystawowych,
 - Kopie wybranych elementów projektów architektonicznych zrealizowanych przez Kandydata,
 - Kopie innych dokumentów – w tym różnorodnych zaświadczeń oraz dokumentacji pozostałego dorobku Kandydata.

Całość przedłożonej dokumentacji została przedstawiona w postaci plików elektronicznych zamieszczonych na nośniku – tzw. pendrive – oraz w postaci egzemplarza wydrukowanej monografii – głównego osiągnięcia naukowego Kandydata.

Przedłożony materiał ocenić należy pozytywnie – obejmuje on wszystkie niezbędne do oceny Kandydata elementy. Na podkreślenie zasługuje duży stopień jego uporządkowania i precyzja w prezentowaniu przedłożonych do recenzji informacji.

2. Ogólna ocena wniosku

Całokształt dorobku naukowego i zawodowego dr inż. arch. Aleksandra Serafina wiąże się z Jego zainteresowaniami w odniesieniu do współczesnej architektury z obszaru Austrii i Niemiec, a także z poszukiwaniem jej źródeł w ruchu nowoczesnym. Autor podejmuje próbę autorskiej interpretacji zachodzących w tym obszarze geograficznym zjawisk w obszarze kształtowania architektury, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii – jak to nazywa – koncepcji ekspresjonistycznej. Wskazać tu należy na dużą konsekwencję w podejmowaniu zagadnień o coraz większym stopniu złożoności – od pracy magisterskiej (dotyczącej kształtowania zespołu zabudowy wielofunkcyjnej w dzielnicy Saint-Gilles w Brukseli, obronionej w 2004r.), poprzez rozprawę doktorską (poświęconą kwestii omówienia relacji pomiędzy abstrakcją geometryczną a formą organiczną w kontekście architektury europejskiej na tle dokonań awangardy pierwszej połowy XX wieku, obronionej w 2012r.) aż po przedłożoną rozprawę habilitacyjną (dotyczącą ewolucji koncepcji ekspresjonistycznej w niemieckiej i austriackiej architekturze współczesnej, ukończonej w 2022r.). Równoległe rozwijały się inne formy działalności naukowej Kandydata, obejmujące m.in. przygotowanie szeregu publikacji i wystąpień konferencyjnych (omówionych w dalszej części recenzji). Analizując całokształt dorobku, prześledzić można ewolucję zainteresowań naukowych p. dr Serafina, a jednocześnie – konfrontując ją z innymi formami działalności naukowej i zawodowej – wskazać na dużą konsekwencję w podejmowanych badaniach. Wskazać także należy, iż nieco od tego obrazu odbiegają inne formy aktywności Kandydata, mające charakter popularyzatorski bądź zawodowy – projektowy.

Stwierdzić należy, iż zainteresowania Kandydata i ich ewolucja doprowadziły do przygotowania głównego osiągnięcia naukowego w postaci monografii habilitacyjnej, dotyczącej rzadko podejmowanego w polskim piśmiennictwie tematu. Równocześnie w pracy tej Autor starał się przedstawić szereg aspektów wiążących się z – jak to nazwał – „koncepcją ekspresjonistyczną” we współczesnej architekturze.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, podkreślić należy dużą spójność dorobku naukowego Kandydata oraz posiadanie przez Niego także wymaganego dorobku popularyzatorskiego i dydaktycznego. Istotnym jest także posiadanie przez Niego dorobku projektowego. Dorobek ten (co do ilości) uznać należy za odpowiadający kryteriom, jakie winny być spełnione przy ubieganiu się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Nie budzi także wątpliwości fakt ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie architektura i urbanistyka.

3. Szczegółowa ocena dorobku Kandydata

Zgodnie z wymogami, ocenie podlega zarówno dorobek naukowy Kandydata jak i Jego zaangażowanie dydaktyczne, profil i charakter działalności praktycznej oraz działalności popularyzatorskiej. Każde z tych zagadnień zostało omówione w osobnym punkcie, a jej podsumowaniem jest ocena całokształtu dorobku. Przedmiotem oceny jest dorobek Kandydata w okresie po obronie pracy doktorskiej, tj. po 2012r.

▪ Ogólna ocena osiągnięć naukowo – badawczych habilitanta

Podstawą do oceny dorobku naukowego Kandydata są zapisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z dnia 30 sierpnia 2018 r. poz. 1668) z późniejszymi zmianami. W szczególności dotyczy to art. 219, którego zapisy przytoczono poniżej:

Art. 219. 1. Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) *posiada stopień doktora;*
- 2) *posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:*
 - a) *1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub*
 - b) *1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub*
 - c) *1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;*
- 3) *wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.*

Analiza dorobku Kandydata wskazuje iż:

- posiada on stopień doktora
- posiada w dorobku osiągnięcie naukowe, a w szczególności – 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo ujęte w wykazie zawartym w Komunikacie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, opublikowanym w dniu 29 września 2020r.;
- wykazuje się aktywnością naukową, realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury – Kandydat studiował w KU Leuven w Belgii oraz współpracował z Muzeum Sztuki w Łodzi. Ponadto prowadzi współpracę z

uniwersytetami zagranicznymi (m.in. w Meksyku) oraz w Polsce (m.in. Warszawski Uniwersytet Medyczny). Kandydat prowadził także zajęcia na Politechnice Warszawskiej oraz – zdalnie – na Kyiv National University of Construction and Architecture. Jest także członkiem międzynarodowych stowarzyszeń naukowych i zawodowych – m.in. w latach 2016-2020 angażował się w prace Austriackiego Towarzystwa Architektonicznego w Wiedniu, a od 2016r. jest członkiem Architectural Humanities Research Association z siedzibą w Wielkiej Brytanii. Kandydat jest także zaangażowany w proces przygotowania grantów międzynarodowych (m.in. we współpracy z Hamburg University of Applied Sciences).

W ocenie Recenzenta dr Serafin spełnia określone w ustawie wymogi formalne, choć dyskusji wymaga „znaczący wkład” przedstawionego do recenzji podstawowego osiągnięcia naukowego. Rozważania na ten temat zawarto w rozdziale 4 niniejszej recenzji. Podobnie, poniżej przedstawiono analizę dorobku publikacyjnego Kandydata.

▪ Ocena osiągnięć publikacyjnych habilitanta

Jak wspomniano, Kandydat przedstawił do oceny omówioną w kolejnym rozdziale monografię naukową. Niezależnie od tejże, wykazał także dorobek publikacyjny, obejmujący:

- Kolejną monografię, przygotowaną na bazie wcześniej obronionej rozprawy doktorskiej;
- Dwa katalogi wystawowe, przy przygotowaniu których współpracował;
- 8 ukończonych i opublikowanych rozdziałów w monografiach (w tym 3 w publikacjach zagranicznych) oraz 1 ukończony i oczekujący na publikację (także w publikacji zagranicznej); do tej liczby należy także doliczyć 3 opracowania, przygotowane i opublikowane przed ukończeniem rozprawy doktorskiej;
- 16 opublikowanych artykułów w czasopismach naukowych; dominują tu publikacje w wydawnictwach krajowych, znajdujących się na liście Ministra. Około połowa z nich przygotowana została w j. angielskim (7 szt).

Dorobek ten uznać należy jako przeciętny, acz wystarczający dla kandydata ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Podkreślić także należy fakt iż znakomita większość w/w publikacji została przygotowana samodzielnie przez habilitanta.

Kandydat nie podaje w autoreferacie wskaźników charakteryzujących wpływ prowadzonych prac na działalność innych badaczy. Jednakże pobieżna analiza dostępnych źródeł wskazuje iż:

- analiza cytowań przeprowadzona w bazie Web of Science przedstawia się następująco:
 - ilość cytowań – 0
 - Indeks Hirscha – $h=0$

- analiza cytowań przeprowadzona w bazie Scopus przedstawia się następująco:
 - ilość cytowań – 0
 - Indeks Hirscha – h=0
- analiza cytowań przeprowadzona w Google Scholar przedstawia się następująco:
 - ilość cytowań – 10
 - Indeks Hirscha – h=2

Oznacza to iż prace Kandydata nie są jak dotąd rozpoznawalne szerzej w środowisku naukowym. Ponadto, Kandydat nie podaje ilości punktów wiążących się z poszczególnymi publikacjami – informacje te są jednak łatwe do pozyskania i wskazują na fakt iż Kandydat publikuje w wydawnictwach uznawanych za rozpoznawalne na arenie międzynarodowej. Ponadto wskazać należy na fakt iż większość z publikacji habilitanta powstało na bazie wcześniejszych wystąpień konferencyjnych, co dowodzić może szerszego ich zasięgu niż wskazują parametry naukometryczne.

Niezależnie od ogólnej oceny ilościowej i parametrycznej dorobku Kandydata, wskazać należy na ich profil i problematykę. Z lektury tych opracowań płynie wniosek co do zainteresowań p. dr Serafina fenomenologicznym podejściem do architektury. Autor odwołuje się w swoich rozważaniach zarówno do powiązań architektury ze sztuką, jak i do wpływu myśli filozoficznej na kształtowanie rozwiązań przestrzennych. Widoczne jest także zainteresowanie Autora architekturą sakralną, której poświęca pewną część swojego dorobku. Poświęca także część swoich publikacji tzw. szkole z Grazu (Graz School) jako swoistego fenomenu w krajobrazie architektonicznym Austrii. Na tym tle uwagę zwraca zainteresowanie Kandydata minimalizmem i – z drugiej strony – tendencjami awangardowymi w architekturze.

Szereg publikacji powstało także na bazie wcześniejszych kontaktów z uznanymi pracownikami projektowymi, działających w obszarze Austrii i Niemiec, od których udało się pozyskać dokumentację realizowanych przez nie inwestycji. Jest to bardzo istotną cechą przedstawionych do oceny publikacji – jako że prowadzone w ich ramach analizy rozwiązań projektowych są znacznie lepiej niż ma to miejsce zazwyczaj osadzone w szczegółach procesu projektowego.

Recenzent zwraca jednak uwagę na charakter przedstawionych do oceny publikacji. Są one dość trudne w odbiorze, pisane zawiłym, hermetycznym językiem, a do tego często noszą cechy pewnego nieuporządkowania.

Podsumowując analizę dorobku publikacyjnego Kandydata, uwagę należy zwrócić na jego dużą spójność oraz dość unikatową problematykę. Autor dowodzi dużej znajomości omawianych zagadnień, płynącej nie tylko z analizy literatury czy analiz i studiów in situ – poprzez kontakty osobiste z autorami oraz uczestnictwo w pracach organizacji naukowych i zawodowych. Mimo to **dorobek publikacyjny uznać należy za przeciętny, trudny w odbiorze i mało rozpoznawalny w środowisku naukowym.**

▪ **Ocena osiągnięć dydaktycznych i popularyzatorskich oraz współpracy międzynarodowej habilitanta**

Kandydat wykazuje w autoreferacie szereg działań związanych z prowadzoną przez siebie dydaktyką, zarówno na macierzystej uczelni jak i na innych uniwersytetach. Szczególnie podkreślić należy aktywność międzynarodową, związaną ze współpracą z uczelniami zagranicznymi. W opisie dorobku zabrakło jednak informacji nt. współpracy w ramach programu ERASMUS oraz innych międzynarodowych inicjatywach dydaktycznych.

Podkreślić także należy działania związane z promocją – w tym poprzez publikacje popularnonaukowe, wystawy oraz inne formy – dorobku sztuki i architektury awangardowej. Jest to czytelnie i bogato opisane, co dowodzi dużej aktywności Kandydata na tym polu.

▪ **Wnioski z oceny osiągnięć habilitanta**

Biorąc pod uwagę powyższe uznać należy iż Kandydat spełnia kryteria jakie stawiane są osobom ubiegającym się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

4. Ocena pracy habilitacyjnej

Rozprawa habilitacyjna pt. „Ewolucja koncepcji ekspresjonistycznej w niemieckiej i austriackiej architekturze współczesnej” jest niewątpliwie autorskim osiągnięciem naukowym, wydanym w Wydawnictwie Politechniki Łódzkiej. Dysertacja liczy 315 stron i jest dowodem na dobre opanowanie przez Autora warsztatu naukowego. Jest to także dzieło bogato ilustrowane, a większość zamieszczonych w nim ilustracji jest autorstwa p. Serafina. Podkreślić także należy iż tematyka tej dysertacji – stanowiąc w pewnym sensie rozwinięcie poszukiwań naukowych zapoczątkowanych w doktoracie – stanowi jego znaczące rozwinięcie, a podejmowana tematyka jest odmienna od opisywanej na wcześniejszym etapie awansów naukowych.

W ramach przedłożonej dysertacji Kandydat koncentruje się na rozważaniach dotyczących specyfiki wybranych nurtów współczesnej architektury austriackiej i niemieckiej. Precyzyjnie koncentruje się przy tym na wybranym okresie i obszarze, co czyni przedstawioną pracę dobrze osadzoną w wybranych zagadnieniach. Identyfikuje także wybrane zjawiska w architekturze współczesnej, koncentrując się przy tym na szczegółowej analizie myśli neoekspresjonistycznej oraz ośrodkach stanowiących główne obszary jej rozwoju. Na tym tle opisuje różne aspekty ekspresji w architekturze, nawiązując czytelnie do okresu wczesnego modernizmu jako punktu odniesienia.

Przedstawiona praca jest interesującym studium problemu, niewątpliwie przyczyniającym się do poszerzenia obecnego stanu wiedzy na temat zjawisk zachodzących w wybranym obszarze. Tym samym **uznać można znaczący wkład Autora w rozwój naszej dyscypliny**. Co jednak

budzi wątpliwości Recenzenta to – podobnie jak w przypadku innych przedstawionych do oceny publikacji – dość trudny w odbiorze sposób prowadzenia narracji. Lektura przedstawionej dysertacji pozostawia wrażenie – z jednej strony – głębokiej znajomości tematu przez Autora, a z drugiej – **dużego stopnia nieuporządkowania omawianej problematyki**. Dlatego też ocena przedstawionej publikacji jest – w mojej ocenie – niejednoznaczna.

5. Wnioski końcowe

Biorąc pod uwagę przedłożony przez Kandydata całokształt dorobku naukowego, dydaktycznego, zawodowego, organizacyjnego i popularyzatorskiego stwierdzam iż posiada on oryginalny i twórczy charakter, spełniający wymogi stawiane przed osobami ubiegającymi się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Równocześnie, oceniana praca habilitacyjna jest opracowaniem naukowym stanowiącym oryginalne ujęcie tematu i jednocześnie autorskim, oryginalnym wkładem w rozwój dyscypliny. Wskazać jednak należy na jej dość specyficzny charakter, czyniący ją dysertacją bardzo trudną w odbiorze – i w konsekwencji, w ocenie.

Na tej podstawie stwierdzam, iż dr inż. arch. Aleksander Serafin spełnia wymogi Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z dnia 30 sierpnia 2018 r. poz. 1668) z późniejszymi zmianami i **wnioskuję o dopuszczenie Kandydata do dalszego etapu postępowania w przewodzie habilitacyjnym, a w konsekwencji – o nadanie Kandydatowi stopnia doktora habilitowanego.**

